

Ο Μέγας Βασίλειος και ο αι-Βασίλης (Σεβ. Μητροπ. Ναυπάκτου και Αγ. Βλασίου Ιερόθεος)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : Δεκεμβρίου 30, 2014

Ομιλία στους Ναυπακτίους των Αθηνών.

1. Η προσωπικότητα του Μ. Βασιλείου

Ο Μ. Βασίλειος υπήρξε ένας μεγάλος Πατέρας της Εκκλησίας, αλλά και ένας οικουμενικός διδάσκαλος. Το σημαντικό είναι ότι ο τίτλος Μέγας του αποδόθηκε από τα αδέρφια του, πράγμα το οποίο δείχνει την μεγάλη επιρροή που είχε στα μέλη της οικογενείας του. Από τα εννέα αδέρφια της οικογενείας του οι πέντε είναι γνωστοί άγιοι της Εκκλησίας μας.

Δεν πρόκειται να παρουσιάσω τα στοιχεία της προσωπικότητος του, αλλά να αναπτύξω με συντομία τα τρία σημεία τα οποία περιγράφονται στο απολυτίκιό του. Το απολυτίκιο είναι το εξής:

«Εἰς πάσαν τὴν γῆν ἐξήλθεν ὁ φθόγγος σου,

ὡς δεξαμένην τὸν λόγον σου,

δι' οὐ θεοπρεπῶς εδογμάτισας,

τὴν φύσιν τῶν ὄντων ἐτράνωσας,

τά τῶν ἀνθρώπων ἤθη κατεκόσμησας,

Βασίλειον ἱεράτευμα, πάτερ ὅσιε,

πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τὰ ψυχὰς ἡμῶν».

Τα τρία σημεία, τα οποία θα υπογραμμίσω, είναι τα εξής:

Το ένα «δι' οὐ θεοπρεπῶς εδογμάτισας»

, το δεύτερο «τὴν φύσιν τῶν ὄντων ἐτράνωσας»

και το τρίτο «τά τῶν ἀνθρώπων ἤθη κατεκόσμησας».

«Δι' ου θεοπρεπώς εδογμάτισας»

Ο Μ. Βασίλειος έζησε ως επίσκοπος σε μια πολύ δύσκολη περίοδο της Εκκλησιαστικής ιστορίας. Εννοώ την περίοδο μεταξύ της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου, που έγινε στην Νίκαια της Βιθυνίας το 325 μ.Χ., και της Β΄ Οικουμενικής Συνόδου, που έγινε το 381 μ.Χ. Ο Μ. Βασίλειος αντιμετώπισε όλα τα θεολογικά ζητήματα της εποχής εκείνης με σοφία, διάκριση, σύνεση, αλλά και θεολογική προοπτική και ενώ εκοιμήθη σε ηλικία 49 ετών δύο μόλις χρόνια -τό 379- πριν συνέλθη η Β΄ Οικουμενική Σύνοδος το έτος 381, εν τούτοις είχε προετοιμάσει όλο το θεολογικό έδαφος πάνω στο οποίο στηρίχθηκε η Σύνοδος αυτή.

Ο Μ. Βασίλειος δογματίσε για τον Τριαδικό Θεό χρησιμοποιώντας νέα ορολογία και αυτό έγινε για να αντιμετωπίση τις διαφορές αιρέσεις που εμφανίσθηκαν και οι οποίες χρησιμοποιούσαν την αρχαία ελληνική φιλοσοφία για να κατανοήσουν την αποκεκαλυμμένη αλήθεια. Ο Φωστήρ της Καισαρείας δογματίσε για το Άγιον Πνεύμα, για τις σχέσεις μεταξύ των Προσώπων της Αγίας Τριάδος. Το σημαντικό και πρωτόγνωρο, ακόμη και για την φιλοσοφία, είναι ότι για πρώτη φορά ο Μ. Βασίλειος ταύτισε την υπόσταση με το πρόσωπο. Μέχρι τότε το πρόσωπο σήμαινε το προσωπίο, την μάσκα που χρησιμοποιούσε ο ηθοποιός για να παίξει έναν ρόλο, δηλαδή το πρόσωπο ήταν ένα επίθεμα του όντος. Ο Μ. Βασίλειος ανέπτυξε την άποψη ότι το πρόσωπο δεν είναι επίθεμα του όντος, αλλά ταυτίζεται με την υπόσταση, δηλαδή είναι αυτό που κάνει το όν να είναι όντως όν.

Όλη αυτήν την θεολογία ο Μ. Βασίλειος την ανέπτυξε «θεοπρεπώς», ακριβώς γιατί ζούσε την υπαρξιακή θεολογία, είχε εμπειρίες του Θεού, όπως φαίνεται στα κείμενά του. Η θεολογία του δεν ήταν ακαδημαϊκή, ορθολογιστική, συναισθηματική, αισθητική, αλλά καθαρά υπαρξιακή.

«Την φύσιν των όντων ετράνωσας»

Στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία γινόταν διαρκώς λόγος για τα όντα, που υπάρχουν στον κόσμο, και το όν, του οποίου αντιγραφή είναι τα όντα. Βασικό κεντρικό ερώτημα της αρχαίας ελληνικής μεταφυσικής, όπως ισχυρίζεται ο Χάϊντεγκερ, είναι «γιατί να υπάρχουν τα όντα και όχι το τίποτε»

Ο Μ. Βασίλειος σπούδασε στην Αθήνα την αρχαία ελληνική

φιλοσοφία, αλλά και όλη την επιστήμη της εποχής του, που ησχολείτο με τα όντα. Κατά την μαρτυρία του αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου, που ήταν προσωπικός του φίλος και συμμαθητής του στην Αθήνα, έμαθε εννέα επιστήμες της εποχής εκείνης. Αν διαβάση κανείς την «εξαήμερό» του, δηλαδή την ερμηνεία που κάνει στην δημιουργία του κόσμου σε έξι ημέρες, θα διαπιστώσει ότι μέσα στο βιβλίο αυτό κατόρθωσε να συγκεντρώσει όλες τις επιστημονικές γνώσεις της εποχής του για τον κόσμο και την δημιουργία του. Ερεύνησε την φύση και τα όντα –τά φυτά, τα έντομα, τα πτηνά, τα ψάρια, τα ζώα κλπ.– είδε την ουσία των όντων, τις ενέργειες του Θεού στην κτίση, καθώς και την εντελέχεια και την τελολογία όλων των αισθητών πραγμάτων. Ο Μ. Βασίλειος αγάπησε την φύση και έκανε στις επιστολές του υπέροχες περιγραφές του τοπίου στο οποίο εμόναζε παρά τον Ίρι ποταμό.

«Τα των ανθρώπων ήθη κατεκόσμησας»

Ο Μ. Βασίλειος δεν ήταν ένας θεωρητικός Θεολόγος και επιστήμονας, αλλά ήταν και μεγάλος μεταρρυθμιστής. Ενδιαφερόταν για τους δούλους, τους πτωχούς, για την ελάφρυνση της φορολογίας του λαού, για τις αδικίες που υφίσταντο διάφοροι άνθρωποι, διοργάνωσε την φιλανθρωπία. Είναι ο θεμελιωτής των φιλανθρωπικών ιδρυμάτων. Μέχρι τότε το Κράτος δεν είχε αναπτύξει την κοινωνική πρόνοια. Ο Μ. Βασίλειος εμφορούμενος από τις Χριστιανικές του αρχές ανέπτυξε σε μεγάλο βαθμό την φιλανθρωπία. Είναι γνωστή στην ιστορία η « Βασιλειάδα»

του. Ο ιστορικός Σωζόμενος κάνει λόγο περί «Βασιλειάδος ό πτωχών εστιν επισημότατον καταγώγιον, υπό Βασιλείου κατασκευασθέν, αφ' ου την προσηγορίαν την αρχήν έλαβε και εις έτι νυν έχει». Ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος κάνει λόγο για την «καινήν πόλιν» όπου «νόσος φιλοσοφείται και συμφορά μακαρίζεται και το συμπαθές δοκιμάζεται». Πρόκειται για μια καινούρια πόλη. Ο ίδιος ο Μ. Βασίλειος σε μια επιστολή του (επιστολή 94 προς Ηλίαν) δίδει μια μαρτυρία για το κέντρο αυτό της φιλανθρωπίας. Μέσα στην «Βασιλειάδα»

υπήρχε μεγαλοπρεπής καθεδρικός Ναός, οικήματα γύρω από τον Ναό για τον Επίσκοπο και τους Κληρικούς, οικήματα για την φιλοξενία των αρχόντων και των δημοσίων λειτουργών, ξενώνας για την φιλοξενία των ξένων και των περαστικών από την πόλη, νοσοκομείο για την θεραπεία των ασθενών με το αναγκαίο προσωπικό από ιατρούς, νοσοκόμους, οδηγούς, υποζύγια, οίκους για στέγαση των απαραίτητων εργαστηρίων και τεχνητών. Υπάρχει πληροφορία που διασώζεται από τον άγιο Γρηγόριο τον Θεολόγο ότι τους λεπρούς, οι οποίοι την εποχή εκείνη ήταν απόβλητοι από την κοινωνία, διότι είχαν την αθεράπευτη και κολλητική ασθένεια της λέπρας, που ομοιάζε κάπως με την

σημερινή ασθένεια του ααάε, τους φρόντιζε ο ίδιος ο Μ. Βασίλειος και μάλιστα αφού τους καθάριζε τις πληγές στην συνέχεια τις ασπαζόταν για να τους δείξει την αγάπη του. Ποιός θα το έκανε αυτό σήμερα για τους ασθενείς του ααάε;

Το σπουδαιότερο είναι ότι ο Μ. Βασίλειος έκανε όλο αυτό το έργο της φιλανθρωπίας, δείχνοντας το προσωπικό του παράδειγμα, αφού καίτοι ήταν εύπορος έδωσε όλην την περιουσία του σε όσους είχαν ανάγκη και μάλιστα όταν απέθανε είχε ως μόνα περουνισιακά στοιχεία ένα τρίχινο ράσο και λίγα βιβλία. Αλλά η αγάπη του ήταν τέτοια, ώστε στην κηδεία του, από τον συνωστισμό του κόσμου, απέθαναν και άνθρωποι.

Η κοινωνική προσφορά του Μ. Βασιλείου σε συνδυασμό με την αγάπη του, την εξυπνάδα του και τις θαυματουργικές του επεμβάσεις φαίνεται και στο περιστατικό σύμφωνα με το οποίο υπάρχει η παράδοση της Βασιλόπιττας, όπως την διέσωσε ο Καθηγητής Φαίδων Κουκουλές, κατά την παρουσίαση του Δημήτρη Λουκάτου. Σύμφωνα με αυτήν «όταν ο άγιος Βασίλειος ήταν Επίσκοπος στην Καισάρεια, ο τότε Έπαρχος της Καππαδοκίας πήγε με σκληρές διαθέσεις να εισπράξει φόρους. Οι κάτοικοι φοβισμένοι εζήτησαν την προστασία του ποιμενάρχη τους. -"Σάς προτρέπω ευθύς, τους είπε εκείνος, να μου φέρει έκαστος ό,τι πολύτιμον έχει αντικείμενον". Μάζεψαν πολλά δώρα, και βγήκαν μαζί με τον Δεσπότη τους οι Καισαρείς να προϋπαντήσουν τον Έπαρχο. Ήταν όμως τέτοια η εμφάνιση και η πειθώ του Μ. Βασιλείου, που ο Έπαρχος καταπραΰνθηκε, χωρίς να θελήσει να πάρει τα δώρα. Γύρισαν πίσω χαρούμενοι, κι ο άγιος Βασίλειος πήρε να τους ξαναδώσει τα τιμαλφή. Ο χωρισμός όμως ήτο δυσχερής, διότι πολλά όμοια είχαν προσφέρει, δακτυλίους δηλαδή, νομίσματα κλπ. Ο Βασίλειος τότε σκέφθηκε ένα θαυματουργόν τρόπο: Διέταξε να κατασκευασθώσι την εσπέραν του Σαββάτου πλακούντια (δηλ. μικρές πίτες) και εντός ενός εκάστου έθηκεν ανά έν αντικείμενον, την δ' επομένην έδωκεν ανά έν εις έκαστον Χριστιανόν. Ποίον θαύμα! Εντός του πλακουντίου του εύρεν έκαστος ό,τι είχε προσφέρει! Από τότε, λέγει η παράδοση, κάθε στη γιορτή του αγ. Βασιλείου κάνουμε κι εμείς πίτες και βάζουμε μέσα νομίσματα»

Ο Μ. Βασίλειος υπήρξε μεγάλη προσωπικότητα που δεν εξαντλείται στα λίγα που ανέφερα πιο πάνω. Αλλά ο χρόνος είναι περιορισμένος και δεν μπορώ να αναφερθώ και σε άλλα σημεία.

2. Η μορφή του αι-Βασίλη

Ενώ η Εκκλησία με την λατρεία της, την θεολογία της, την εικονογραφία της και το συναξάριο της τιμά σε μεγάλο βαθμό την μεγάλη προσωπικότητα του Μ. Βασιλείου, εν τούτοις η λαϊκή παράδοση και κυρίως η δυτική -ευρωπαϊκή και αμερικανική- νοοτροπία παρουσιάζει κατά ιδιαίτερο τρόπο τον Μ. Βασίλειο, δηλαδή από Μέγα Βασίλειο τον έκανε αι-Βασίλη, με πολλές παραλλαγές.

Όταν διαβάση κανείς σχετικά κείμενα και αναλύσεις θα διαπιστώση ότι η μορφή του Μ. Βασιλείου αλλοιώθηκε στην Ευρώπη και του Νέο Κόσμο.

Ο καθηγητής της Λαογραφίας Δημήτρης Λουκάτος στο βιβλίο του «Χριστουγεννιάτικα και των γιορτών»

γράφει ότι ο δικός μας άγιος Βασίλης «

ήταν ένας καθαρά πρωτοχρονιάτικος άγιος, κάτι ανάμεσα στον πραγματικό Ιεράρχη της Καισάρειας και σ' ένα πρόσωπο συμβολικό του Ελληνισμού, που ξεκινούσε από τα βόθρα της ελληνικής Ασίας, κι έφτανε την ίδια μέρα σ' όλα τα πλάτη, από τον Πόντο ως την Επτάνησο κι από την Ήπειρο ως την Κύπρο. Ξεκινούσε σαν μεσαιωνικός πεζοπόρος, αμέσως ύστερ' από τα Χριστούγεννα, με το ραβδί στο χέρι, και περνούσε απ' τους διάφορους τόπους, καλόβολος πάντα και κουβεντιαστής με όσους συναντούσε»

. Και συνεχίζει ο Καθηγητής:

«Δεν κρατούσε κοφίνι στην πλάτη του ούτε σακκί φορτωμένο με δώρα. Εκείνο που έφερνε στους ανθρώπους ήταν περισσότερο συμβολικό: η καλή τύχη ιδιαίτερα κι η ιερατική ευλογία του. Το μόνο κάπως συγκεκριμένο ήταν το μαγικό ραβδί του, απ' όπου με θαυμαστόν τρόπο βλάσταιναν ή ζωντάνευαν κλαδιά και πέρδικες, σύμβολα των αντίστοιχων δώρων, που θα μπορούσε να μοιράσει στους ευνοουμένους του»

. Και συνεχίζει ο Καθηγητής: “Δεν έφερνε τίποτα ο άγιος Βασίλης.

Αντίθετα λές και ζητούσαν την ευλογία του, με το να μοιράζουν από δική τους πρόθεση οι άνθρωποι δώρα και λεφτά”, δηλαδή “γονείς και συγγενείς έδιναν στα παιδιά τους μπουναμάδες ή και μεταξύ τους τα δώρα” (ένθ.

ανωτ., σελ. 121). Γενικά στην δική μας παράδοση ο αι-Βασίλης ήταν « μικρασιάτης, μελαχρινός, αδύνατος, γελαστός, με μαύρα γένια και καμαρωτά φρύδια. Ντυμένος σαν βυζαντινός πεζοπόρος, με σκουφί και πέδιλα, στο χέρι του κρατούσε ένα ραβδί»

(Σπύρος Δημητρέλης).

Η πατρίδα του ανατολικού αι-Βασίλη είναι η Μικρά Ασία, και είναι γραμματισμένος, κατάγεται από την Καισάρεια και «

βαστάει κόλλα και χαρτί, χαρτί και καλαμάρι»

και προσφέρει ως δώρο «τή σταθερή και διαχρονική χαρά της γνώσης».

Στην Δύση υπήρχε άλλος τύπος του δικού μας αι-Βασίλη.

Στην Ευρώπη και ιδίως στην Ολλανδία ήταν ο Sinter Klaas, ο οποίος ήταν «ο προστάτης των ναυτικών, των εμπόρων και των παιδιών, έτσι όπως αυτός λατρεύτηκε στις κάτω Χώρες, κυρίως από τον 12ο αιώνα και μετά». Τον 17ο αιώνα Ολλανδοί Καλβινιστές «μεταναστεύοντας στην Αμερική έπαιρναν μαζί τους και την εικόνα του Αγίου Νικολάου»

, και έγινε ο Saint Nick και ο Santa Claus. Μετακινήθηκε όμως μερικές εβδομάδες αργότερα για να επισκεφθή τα παιδιά την παραμονή των Χριστουγέννων. Ο τύπος αυτός ταξίδευσε και σε άλλες Χώρες. «Γύρω στα 1870 η γλυκιά και γενναϊόδωρη μορφή του ταξίδεψε και στην Βρεταννία, όπου και συγχωνεύτηκε με τον σκανδιναβικής προέλευσης, πατέρα των Χριστουγέννων και γέννησε μύθους, θρύλους, τραγουδάκια και αξεπέραστες συνήθειες»

Ταυτιζόμενος ο Saint Nick, με τον Santa Claus και τον Father Christmas μεταφέρθηκε στην Αμερική από τους Ευρωπαίους μετανάστες και όπως ήταν επόμενο εκεί αλλάζει μορφή, αποκτά την μορφή «τού καλοθρεμμένου και ολοπόρφυρου αγίου, που επειδή δεν μπορεί να ζεί στις χιονισμένες πλαγιές του Άσπεν ή του Βερμόντ για λόγους παραδοσιακής αλλά και εμπορικής αποστασιοποίησης μένει κάπου στον Βόρειο Πόλο».

Βεβαίως, εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι αυτός ο “τύπος”, που στην Ευρώπη και την Αμερική ονομάστηκε Saint Nick, Santa Claus και Father Christmas, από μας ονομάζεται αι-Βασίλης. Οι δυτικοί δεν τον ονομάζουν αι-Βασίλη, αλλά Saint Nick, Santa Claus και Father Christmas. Εμείς ταυτίσαμε τον δυτικό αυτόν “τύπο” με τον αι-Βασίλη, αφού εξοβελίσαμε τον δικό μας Άγιο Βασίλειο. Ο Καθηγητής Δημ. Λουκάτος λέγει ότι αυτός ο δυτικός τύπος ήρθε σε μας “μέ πρωτοβουλία των αστικών τάξεων” και ονομάστηκε αι-Βασίλης. Χάρη συννενοήσεως στα επόμενα θα τον τιτλοφορώ αι-Βασίλη.

Ο σημερινός αι-Βασίλης είναι δημιούργημα του αγγλοσαξωνικού κόσμου και απηχεί την νοοτροπία του. Ο αι-Βασίλης αυτός γεννήθηκε αρχές του 19^{ου} αιώνα από έναν αστό προτεστάντη καθηγητή, τον Κλημέντιο Κλάρκ Μούρ «πού έγραψε για τα παιδιά του μια ιστορία με ήρωα έναν αι-Βασίλη, την The Night Before Christmas»

και δημοσιεύθηκε την 23 Δεκεμβρίου του έτους 1823 στην εφημερίδα «Sentinel» . Η ιστορία αυτή εικονογραφήθηκε από τον πατέρα του χιουμοριστικού αμερικανικού σχεδίου Τόμας Νάστ, ο οποίος ήταν γερμανικής καταγωγής και

«δανείστηκε στοιχεία από την γερμανική λαϊκή παράδοση των Χριστουγέννων αλλά και την παραδομένη μορφή του πλανόδιου γερμανού εμπόρου»

Υπάρχουν αναλύσεις σύμφωνα με τις οποίες « ο Άγιος Βασίλης γεννήθηκε κατά τη διάρκεια του αμερικανικού Εμφυλίου, όταν ο Νάστ εργαζόταν στο Harper's Weekly, στο μεγαλύτερο περιοδικό της εποχής, και του είχε ανατεθεί να απεικονίζει με αλληγορικές εικόνες τα δρώμενα του πολέμου. Μία από αυτές ήταν "ο Άγιος Βασίλης στο στρατόπεδο", όπου παρουσιάζεται για πρώτη φορά ο Άγιος με τα χαρακτηριστικά ενός ευτραφούς άνδρα, ολοστρόγγυλου και ροδαλού, καλυμμένου από άστρα, ο οποίος μοίραζε δώρα σε ένα στρατόπεδο των Βορείων. Ο Άγιος Βασίλης του Νάστ δεν εξελίχθηκε, παρέμεινε ο ίδιος με το κόκκινο κουστούμι με τα λευκά γουνάκια, την άσπρη γενιάδα και τα παιχνίδια του. Με αυτό το σκίτσο, τα Χριστούγεννα έγιναν ημέρα αργίας και ο Άγιος Βασίλης αναγορεύτηκε σε τοπική θεότητα - καλόκαρδο πνεύμα που αντιπροσώπευε την ευημερία και την οικογενειακή ζωή των Βορείων, σε αντίθεση με το μύθο της ιπποτικής παράδοσης και της βαθύτατα ιθαγενούς κολτούρας του Νότου.

Βασιζόμενος στην επιτυχία που γνώρισε το έργο του το 1862, ο Νάστ συνέχισε να παράγει σχέδια του Άγιου Βασίλη κάθε Χριστούγεννα κατά την περίοδο του Εμφυλίου Πολέμου. Και η σύλληψή του έγινε αποδεκτή, διότι έδωσε στην παραδοσιακή ασκητική αυστηρή και αποστεωμένη εικόνα του Father Christmas του Pelze - Nicol και του Pere Noel, μια άλλη διάσταση που αντικατόπτριζε την αφθονία και την ευμάρεια.

Ο Ντίκενς είχε ήδη μετατρέψει τα Χριστούγεννα σε γιορτή της αστικής τάξης. Όμως ο Άγιος Βασίλης δεν διαδραματίζει κανένα ρόλο στις εορταστικές προετοιμασίες του Ντίκενς. Τα Χριστούγεννα του Ντίκενς στρέφονται ενάντια στον πυρήνα του βικτωριανού καπιταλισμού και υπογραμμίζουν την ατομική συνείδηση, το κοινωνικό σύνολο, την φιλανθρωπία. Τα Χριστούγεννα του Εμφυλίου του Νάστ -καί του Άγιου Βασίλη που τα συνοδεύει- βρίσκονται σε τέλεια συμφωνία με την ουσία της παράδοσης των Βορείων, η οποία είναι ο συγκερασμός της αρετής με το εμπόριο. Βέβαια ο Άγιος του Νάστ διανέμει δώρα αρχικά σε στρατιώτες και έπειτα σε παιδιά, μια ανταμοιβή για όποιον υπήρξε καλός κατά την διάρκεια της χρονιάς. Η πιο διάσημη απεικόνιση του Αγίου, κυκλοφόρησε το 1866 -στό τέλος του πρώτου ειρηνικού χρόνου- και εδραίωσε την εικονογραφία του χαρακτήρα. Τον βλέπουμε να διακοσμεί ένα έλατο, να φτιάχνει παιχνίδια, να διαβάζει το βιβλίο του με τα παραμύθια, να ράβει τα ρούχα του και τέλος να εξερευνά τον κόσμο με το τηλεσκόπιό του "πρός

αναζήτηση σοφών παιδιών”. Με αυτόν τον τρόπο αποδίδεται η πολυάσχολη πλευρά του χαρακτήρα του και το πρότυπο του περιπετειώδους Yankee.

Ίσως αυτό που αποτελεί το πιο συμπαθητικό στοιχείο στον Άγιο Βασίλη του Νάστ είναι η τρυφερότητα που δείχνει απέναντι στα παιδιά. Τα παιδιά, τα οποία παρουσιάζονται τόσο συχνά όσο και ο Άγιος Βασίλης στο έργο του Νάστ, δεν μοιάζουν σε τίποτα με τα δυστυχημένα παιδιά του δρόμου της βικτωριανής εποχής»

Είναι φανερό ότι ο αι-Βασίλης του Τόμας Νάστ δείχνει το όνειρο της αμερικανικής κοινωνίας, που στηρίζεται στην ευημερία, την ευδαιμονία, την καλοπέραση, την αγαθωσύνη και την μακροημέρευση του ανθρώπου. Ένας τέτοιος αι-Βασίλης « είναι προσωποποίηση του αμερικανικού υλισμού, της αφθονίας, της χαράς και της ευδαιμονίας»

. Βεβαίως πρέπει να σημειωθεί ότι « ο εφευρέτης του χοντρούλη και αγαθούλη γέροντα είναι ο ίδιος που σχεδίασε τα σήματα των αμερικανικών κομμάτων, δηλαδή του γαϊδάρου για τους Δημοκρατικούς και του ελέφαντα για τους Ρεπουμπλικανούς»

Στις αρχές του αιώνα μας ο αι-Βασίλης άλλαξε κάπως μορφή, και έγινε όπως ακριβώς τον γνωρίζουμε σήμερα. Σε αυτό συνετέλεσε η Κόκα-Κόλα. «

Κι αν ήταν ο σκιτσογράφος Τόμας Νάστ που τον φαντάστηκε πρώτος, περίπου όπως είναι σήμερα, η Κόκα-Κόλα αποτέλεσε την αφορμή για να γίνει η μορφή του τόσο δημοφιλής. Στα 1931, που η Κόκα Κόλα αποφάσισε να χρησιμοποιήσει τον Σάντα Κλάους στη χειμωνιάτικη διαφημιστική της εκστρατεία και ανέθεσε σε έναν άλλο Αμερικανό καλλιτέχνη, τον Χάντον Σάνμπλομ, να τον σχεδιάσει. Εκείνος διάλεξε για τον Άγιο τα χρώματα της Κόκα Κόλα καί... να τος, με τις μαύρες μπότες του, το μακρύ σκουφί του, το κόκκινο κοστούμι του και την άσπρη του γούνα, όπως τον γνωρίσαμε και τον αγαπήσαμε»

Η παράδοση σύμφωνα με την οποία ο αι-Βασίλης περνά μέσα από καμινάδες για να δώσει δώρα στα παιδιά προέρχεται από το ποίημα του Κλέμεντ Μούρ με τίτλο «

μιά επίσκεψη του Αγίου Νικόλα»

, ο οποίος «

δανείστηκε την ιδέα της καμινάδας, μαζί με την ιδέα του έλκηθρου και των οκτώ ελαφιών που το σέρνουν, από ένα φινλανδικό παραμύθι»

Εν τω μεταξύ, αυτές τις ημέρες σε περιοδικά και εφημερίδες διαβάσαμε πολλά παράξενα γύρω από τον αι-Βασίλη. Το ένα από αυτά είναι ότι ο αι-Βασίλης έγινε “υποκείμενο πολιτικής αντιπαράθεσης και όργανο οικονομικών συμφερόντων”, ότι “χωρίζει αντί να ενώνει” τους ανθρώπους και ότι “ο παγκοσμιοποιημένος Santa Claus” προκαλεί “τίς αντανακλαστικές αντιδράσεις των τοπικών κοινωνιών”, από την άποψη ότι πολλά Κράτη διεκδικούν, ερίζουν για την καταγωγή του αι-Βασίλη, από την “Γροιλανδία μέχρι την Αυστραλία και από την Λαπωνία μέχρι την Αυστρία”. Και βέβαια αυτό συσχετίζεται με το εμπόριο, την διαφήμιση και την πολιτική. Το άλλο είναι ότι εφέτος είδαμε σε περιοδικό, αλλά αυτό γίνεται και αλλού, μαζί με τον αι-Βασίλη και αι-βασιλοπούλες, γυναίκες ντυμένες ως αι-Βασίληδες. Έξι στάρ του Χόλιγουντ “φόρεσαν την κόκκινη στολή και στάθηκαν μπροστά στο φακό όπως μόνο αυτές ξέρουν”. Είναι και αυτό γνώρισμα της εποχής μας.

Επομένως ο αι-Βασίλης της Μικράς Ασίας που είναι εγγράμματος και δίδει ως δώρο την γνώση, μετατρέπεται στον Σάντα Κλάους που δίδει «

τήν εφήμερη ηδονή της κατανάλωσης»

και έρχεται σε μας μετονομαζόμενος σε αι-Βασίλη. Δεν είναι ένα πρόσωπο με τα υπαρξιακά του ερωτήματα και τις αγωνίες, με την ασκητική του διάσταση, αλλά διακρίνεται για την «

προτεταμένη κοιλιά, τα ροδοκόκκινα μάγουλα»

και είναι η εικόνα της «

καλοπέρασης και της αισιοδοξίας»

. Είναι δε γνωστόν από τις διάφορες μελέτες ότι όλη η νοοτροπία της Αμερικανικής κοινωνίας διακρίνεται από ένα κράμα μεταξύ του πουριτανικού-καλβινιστικού πνεύματος σε συνδυασμό με μερικές απόψεις του διαφωτισμού και του ρομαντισμού, όπως απέδειξε δια πολλών ο Schaeffer.

Κατά κάποιον τρόπο ο αμερικανικός αι-Βασίλης είναι έκφραση αυτού του πνεύματος. Αυτό δε το πνεύμα δημιούργησε διάφορα προβλήματα, με τα οποία θέλησε να ασχοληθή η επιστήμη της ψυχανάλυσης, γιατί η απώθηση των υπαρξιακών προβλημάτων δημιουργεί ποικίλες αρρώστιες, σωματικές και ψυχολογικές.

Αγαπητοί μου,

Η πορεία του ανθρώπου από τον Μ. Βασίλειο της Ορθοδόξου Παραδόσεως στον αι-Βασίλη αγγλοσαξωνικού τύπου δείχνει την υποβάθμιση του πολιτισμού, την πορεία από την οντολογία στον ευδαιμονισμό, τον

ωφελισμό και την χρησιμοθηρία. Ο ιστορικός Ντανιελού έχει παρατηρήσει ότι οι αρχαίοι Έλληνες εξετάζοντας τον κόσμο ερωτούσαν τί είναι το όν και τί είναι τα όντα, έκαναν, δηλαδή οντολογία. Οι Πατέρες της Εκκλησίας ασχολήθηκαν με το νόημα του κόσμου, αλλά κυρίως απαντούσαν στο ερώτημα ποιός έκανε τον κόσμο και ποιός είναι ο σκοπός του. Οι δυτικοί όμως, αντίθετα από τις προηγούμενες παραδόσεις, ερωτούν τί μας χρησιμεύει ο κόσμος, δηλαδή αναπτύχθηκε η χρησιμοθηρία και ο ωφελισμός.

Εάν η πορεία από τον Μ. Βασίλειο στον αι-Βασίλη δείχνει την επιπεδοποίηση του ανθρώπου, αλλά και την υποβάθμισή του, η αντίστροφη πορεία από τον αι-Βασίλη του καταναλωτισμού και του ευδαιμονισμού στον Μ. Βασίλειο της Εκκλησίας δείχνει την αναβάθμιση του ανθρώπου, την ανύψωσή του, την πορεία του δηλαδή από το πράγμα στην υπόσταση, από το άτομο στο πρόσωπο. Αυτό είναι το νόημα των εορτών. Αυτό ας ευχηθούμε για εαυτούς και αλλήλους τον νέο χρόνο.

(Πηγή: parembasis.gr)

Διαβάστε περισσότερα κείμενα του Σεβασμιωτάτου πατώντας [εδώ](#)